

Právní aspekty spolupráce s detektoráři

LIBOR VAŠÍČEK / ŠTĚPÁN VLK

LEGAL PARTNERS, ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ, S. R. O.

Požadavek odbornosti a možná rizika

Příspěvkové organizace a jejich zaměstnanci běžně provádějí archeologický výzkum, což je činnost se specifickou zákonnou regulací. Aby mohla muzea tuto činnost provozovat, musejí plnit tzv. požadavek odbornosti. Není-li ten splněn, hrozí, že bude povolení provádět archeologický výzkum odebráno a muzeu budou hrozit sankce.

Právně je tento požadavek zakotven jak v zákoně č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, tak v normě vyšší právní síly, kterou je *Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy*.

Nejprve si je třeba uvědomit, že archeologický výzkum je oprávněn provádět Archeologický ústav AV ČR, v. v. i. (§ 21 odst. 1 zákona). Další subjekty, tzv. oprávněné organizace, jako vysoké školy nebo muzea, mohou tento výzkum vykonávat až na základě zvláštního povolení Ministerstva kultury.

Toto povolení získají jen tehdy, když k tomu (dle § 21 odst. 2) mají tzv. potřebné předpoklady. Ty můžeme obecně rozdělit do dvou typů: subjektivní a objektivní. Subjektivní se myslí odbornost samotné osoby, která výzkum provádí, nebo pod jejímž dozorem probíhá (např. vzdělání a praxe). Objektivní odborností je myšleno např. dostatečně kvalitní vybavení a zařízení prostor, ve kterých se bude výzkum uskutečňovat. Pokud by nějaká z těchto podmínek nebyla splněna, nebyly by naplněny potřebné předpoklady a vyžadovaný prvek odbornosti.

V *Úmluvě o ochraně archeologického dědictví Evropy* se hovoří o nutnosti provádět vykopávky a průzkum „vědeckým způsobem“ (čl. 3 odst. I), a to pouze kvalifikovanými, a zvláště oprávněnými osobami (čl. 3 odst. II). I zde platí, že pokud by nějaká z těchto podmínek nebyla splněna, nejednalo by se o odborně prováděný výzkum a šlo by o porušení *Úmluvy*.

Následky porušení požadavku odbornosti

Pokud není splněn požadavek odbornosti ze strany příspěvkové organizace, mohou nastat sankce různého charakteru, a to jak veřejnoprávního, tak soukromoprávního.

V prvé řadě je zde možnost, že by došlo k tak závažnému porušení zákona o státní památkové péči, že by se Ministerstvo kultury po dohodě s AV ČR, v. v. i., rozhodlo instituci odejmout povolení k provádění výzkumu. Takové organizaci by pak byla realizace výzkumu prakticky zneemožněna.

Zákon ještě upravuje právní odpovědnost za spáchání přestupku. Za případné provádění výzkumu v rozporu s požadavkem odbornosti nebo za průzkum, který by archeologické nálezy ohrožoval nebo poškodil, hrozí muzeu pokuta až do výše 4 mil. Kč a zákaz činnosti až na 2 roky.

V soukromoprávní rovině má statutární orgán muzea povinnost jednat s péčí řádného hospodáře (dle § 159 Občanského zákoníku). V případě porušení tohoto požadavku odpovídá statutární orgán za škodu, za zvláštních okolností je pak povinen k náhradě nemajetkové újmy.

V neposlední řadě, pokud by došlo ve větší míře k nedodržení ustanovení na zajištění odbornosti výzkumu a nastalo by tak porušení *Úmluvy*, mohlo by to mít negativní následky pro Českou republiku v mezinárodních vztazích a poškodit její reputaci.

Společnými silami

Příklad, se kterým jsme se v praxi v nedávné době setkali a který by mohl potenciálně zapříčinit porušení již zmíněného požadavku odbornosti, se týkal spolupráce mezi muzei a lidmi, kteří za pomoci detektorů kovu hledají v krajině historicky hodnotné předměty. Archeologický výzkum prováděný fyzickými osobami, které nemají potřebnou způsobilost, je u nás nelegální. Kontrola a vymáhání tohoto zákazu je ale značně komplikovaná a hledače neodrazuje.

Jihomoravský kraj ve spolupráci s ARÚ AV ČR Brno, v. v. i., v reakci na daný problém představil projekt s názvem *Společnými silami*, jehož cílem je omezení nelegálního používání detektorů kovu za účelem provádění archeologického výzkumu.

Projekt se toho snaží docílit mimo jiné skrze uzavírání inominátních (v zákoně neupravených) smluv mezi muzei a fyzickými osobami, které o amatérský archeologický výzkum jeví zájem. S využitím dalšího vzdělávání se pak snaží zvýšit jejich povědomí o archeologii a odborných zásadách.

Riziko lze spatřovat v odpovědnosti za případné nedodržení požadavku odbornosti při výzkumu. Pokud by totiž daná fyzická osoba, která realizuje průzkum krajiny za pomoci detektoru kovů, nedodržela tuto povinnost, mohla by část odpovědnosti padnout i na samotné muzeum. Nemusí pak být dle našeho názoru v moci muzejní instituce tyto spolupracovníky dostatečně efektivně kontrolovat. I kdyby došlo k jejich proškolení, riziko neobdobného postupu při činnosti tzv. „detektorářů“ nelze zcela eliminovat.

Doporučení pro eliminaci rizika

Pokud by jakékoliv muzeum v budoucnu stálo před rozhodnutím, zda podepsat či nepodepsat podobnou inominátní smlouvu, je zde několik věcí, které mohou riziko porušení požadavku odbornosti minimalizovat.

V první řadě by se mělo jednat o snahu přenést významnější část právní odpovědnosti za porušení postupu „detektoráře“, tj. cílem má být naformulovat smlouvu tak, aby co největší díl odpovědnosti nesla

právě druhá strana. Některé závazky se mohou zajistit i smluvní pokutou.

Dalším potenciálním krokem je možnost zakomponovat do smlouvy povinnost druhé osoby písemně informovat muzeum o záměru provést průzkum před jeho provedením, který by podléhal předchozímu písemnému schválení (časový odstup mezi informováním muzea a samotným výzkumem si lze určit individuálně).

Za zvážení by stálo i zavedení „motivačního systému“, a to skrze

vyšší odměny za archeologické nálezy, než vyplývá z právních předpisů (být i nepatrně), nebo skrze jiný systém, a to za účelem vyšší motivace druhé osoby vstoupit do smluvního závazku, a především jej dodržovat (a tím plnit požadavek odbornosti).

Nakonec dodáváme, že i přes sepsání kvalitní smlouvy je vždy tím nejdůležitějším faktorem správná volba osob, se kterými bude muzeum spolupracovat. Vždy by se mělo jednat o pečlivý a důsledný výběr. ■

Adresář muzeí a galerií ČR

Na základě vámi zaslaných podkladů pravidelně aktualizujeme **Adresář muzeí a galerií ČR** na webových stránkách AMG. Formulář spolu s návodem na jeho vyplnění jsou k dispozici na adrese <http://www.cz-museums.cz>. Vyplněné dotazníky, resp. **POUZE** výčet údajů, které si přejete aktualizovat, zasílejte průběžně během celého roku.

Kontakt pro Adresář muzeí a galerií ČR:

Mgr. Vendula Potůčková Jurášová, tel.: +420 224 210 037, mobil: +420 736 438 611, e-mail: adres@cz-museums.cz

Přihlaste svůj projekt do Národní soutěže muzeí Gloria musaealis!

Od **1. ledna 2023** do **28. února 2024** máte možnost podat přihlášku do **XXII. ročníku Národní soutěže muzeí Gloria musaealis**. Základní podmínky i další důležité informace naleznete na webových stránkách <http://www.gloriamusaealis.cz>.

Pokud jste se rozhodli k přihlášení Vaší výstavy, publikace či jiné aktivity, neodkládejte podání přihlášky na poslední měsíce soutěžního ročníku. Právě teď plánujeme výjezdy za přihlášenými projekty. Uvítáme proto, i s ohledem na zajištění cest, abychom se o Vašem záměru přihlásit se dozvěděli včas. Vaši přihlášku můžeme zpracovat i později. Nezapomínejte také, že výstavy a časově omezené počiny je nutno hlásit minimálně **20 pracovních dnů před jejich skončením!**

Nabízíme Vám pomoc při vytipování vhodných projektů a konzultaci při zpracování přihlášky.

Sekretariát Národní soutěže muzeí Gloria musaealis:

Mgr. Monika Benčová, tajemnice soutěže
Tel.: +420 224 210 037
Mobil: +420 736 438 611
E-mail: gloria@cz-museums.cz

